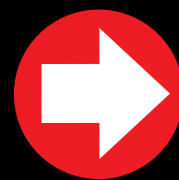

AVSKED ET

MALMÖ
dramatiska
TEATER

25-26, 30-31 OKT OCH 1, 7-9 NOV

AVSKEDET

AV ELFRIEDE JELINEK, I ÖVERSÄTTNING AV MAGNUS LINDMAN

Talaren Göran Dyrssen

Gossarna (statister) Karl Linnertorp, Justus Ragnarsson, Jenny Malmberg och Johan Wärme

Regi Melanie Mederlind*

Scenografi och kostym Anja Rühle

Ljus Karl Svensson*

Mask Kaj Grönberg

**) Praktikanter från Dramatiska Institutet*

Dramaturg Stellan Larsson

Ljud Jerker Anderson

Scenchef Gert Irgren

Belysningschef Sven-Erik Andersson

Scenmästare Lars Berglund

Teatertekniker Bengt Andersson

Rekvisita Karin Ragnarsson

Kostymateljé Sten Stjernqvist, Brita Olsson,

Birgit Mårtensson, Andrea Stenman, Anja Swärd

Grafisk form Johan Sjövall

Foto Anders Mattsson

Informatör Camilla Greiff

Marknadsföring Pella Ström

Producent Lisa Ericstam

Handledare regi Stellan Larsson

Handledare ljus Thorsten Dahn

Ansvariga lärare DI Ragnar Lyth, Anders Aare

Filmade inslag STARK filmproduktion i samarbete med

Niklas Forshell

Ansvarig utgivare och teaterchef Anders Lerner

Dekoren är tillverkad av Malmö Dramatiska Teaters verkstäder

Tack till Skånes Dansteater, STARK och Mikael Svensson, professor Pia Janke vid Wiens Universitet

Förlag Nordiska Strakosch Teaterförlaget APS

Tryck Printus 2002

Uppsättningen är en praktikproduktion i samarbete mellan Malmö Dramatiska Teater och Dramatiska Institutet Teaterinstitutionen

FÖRE AVSKEDET AV MELANIE MEDERLIND

I det österrikiska parlamentsvalet den 3 oktober 1999 fick det högerpopulistiska Frihetspartiet 27% av rösterna och blev landets andra största parti. Partiets ledare, Jörg Haider, var då redan internationellt känd för sina främlingsfientliga uttalanden och försvar för Hitlers politik. Den 4 februari 2000 bildade de konservativa koalitionsregering med Frihetspartiet. Det väckte starka reaktioner i Europa och EU införde sanktioner mot Österrike för att tvinga bort Jörg Haider och hans parti från regeringen. Men sanktionerna hjälpte inte och EU tvingades backa. Den 28 februari 2000 tillkännagav Jörg Haider oväntat att han avgick som Frihetspartiets partiledare. Många av hans kritiker såg hans avgång som temporär eller som en taktisk manöver för att kunna fortsätta fjärrstyra rikspolitiken. Eller som en österrikisk journalist uttryckte det efter den senaste politiska utvecklingen i Österrike: Haider är som mest närvarande när han inte är där.

Jörg Haider är 52 år gammal, jurist, son till f.d. nazister och mångmiljonär. Han är en retoriskt briljant politiker som effektivt använder media för att sprida sitt politiska budskap. Han kan beskrivas som en karismatisk populist vars politik handlar lika mycket om stil som om innehåll. En central karakteristik för hans stil är den politiska showen och provokationen.

**DETTA ÄR ETT FÖRSPEL, ETT
FÖREBUD OM VÅLD OCH TYRANNI.
(UR ORESTIEN AV AISCHYLOS)**

Efter sin avgång skrev Jörg Haider ett avskedsbrev som publicerades i österrikiska tidningar. Elfriede Jelinek har utgått från detta brev i syfte att göra ett satiriskt porträtt av Jörg Haider. Jelinek har som kommentar till Haider funnit inspiration i Orestien av Aischylos och förvandlar därmed "Haidermonologen" till en tidlös, evig saga. Haider blir en Orestes som vill hämnas sin far och återupprätta hans heder genom att få oss att omvärdera nazismen.

ELFRIEDE JELINEK AV STELLAN LARSSON

Den österrikiska författaren Elfriede Jelinek är en av de mest omstridda personligheterna inom den nutida europeiska litteraturen. Alltifrån debuten 1967 har hon markerat sig som radikal feminist och – minst sagt – framstått som politiskt obekvämt. Hennes måltavla har ständigt varit hemlandets obearbetade – och fortfarande gångbara – nazism. I högerpopulisten Jörg Haiders valkampanj 1995 utpekades hon som en av den österrikiska statens största fiender.

1991 kommenterade hon nationalismen och främlingsfientligheten i sin pjäs Totenauberg, där filosoferna Martin Heidegger och Hannah Arendt ställs mot varandra. Så här beskrev hon motsättningen i en intervju från samma år: "I pjäsen är Heideggers älskade 'Heimat' ett viktigt begrepp. För Heidegger, liksom för nationalisterna i dagens Europa utgör hembygden en avgränsning av det egna mot det främmande. Medan det främmande för den kosmopolitiska judiska filosofen Hanna Arendt, som också förekommer i Totenauberg, alltid är något som berikar det egna."

Men Jelineks radikalitet ligger inte bara i ett obekvämt innehåll. Hon är i allra högsta grad en formmedveten författare – hennes formgrepp är samtidigt hennes innehåll. Språket har en helt egen karaktär och kännetecknas av en säregen musikalitet och rytmisering. Texterna är inte skrivna som traditionella episka eller dramatiska berättelser, de är snarare skrivna som musikverk. Inte för inte studerade hon musik i ungdomen.

De formgreppen gör henne också så kallat svår, men det är en medveten "svårighet" som blir en del av hennes protest mot den skenbart "enkla" och lättfattliga idyllen i hemlandet – vackra alper och joddelmusik.

Hennes stilgrepp innebär inte heller att hon placerar sig i ett elitistiskt elfenbenstorn, avskilt från verkligheten. I den ovannämnda intervjun tar hon snarare tydligt ställning: "Jag är inte objektiv, jag är inte cynisk. Jag har aldrig låtit minsta tvivel råda om var mina sympatier finns. De finns hos samhällets mest förtryckta."

Elfriede Jelinek är inte den enda österrikiska konstnären som fungerar som en böld i hemlandets ända. Snarare är det så att Österrike, genom sin obearbetade historia och skenbara hembygdsidyll, föder kontroversiella konstnärer som på olika sätt strävar efter att slå hål på myterna.

Werner Schwab, Thomas Bernhard och Peter Handke är tre exempel från den moderna dramatiken. Dessutom finns det en stark tradition; vid förra sekelskiftet rev konstnärer som Gustav Klimt och Adolf Loos samt författarna Arthur Schnitzler och Karl Kraus – och dessutom Sigmund Freud – ner det Wienska borgerskapets falska fasader.

Till sist ett citat angående Sverige och Jelinek, hämtat från teatervetaren Tiina Rosenbergs artikel om Elfriede Jelinek i Teatertidningen 1/96 – en av få rejäla texter om Jelinek på svenska: "Vi har väl ett och annat lik i den självgodhetens garderob som detta land i flera avseenden är. Eller har nazister alltid bott utomlands?"

**MED PATETISKA ANKLAGELSER KOMMER
MAN INGEN VART. DET BÄSTA BOTEMEDLET
ÄR ATT ÖVERDRIVA VERKLIGHETEN TILLS
DEN BLIR GROTESK. (JELINEK)**

**NU ÄR JAG, GENOM ATT JAG GÅR, I HÖGSTA
GRAD HÄR, OCH JAG ÄR ALLA. VAD TYCKER NI
OM MIN IDÉ? (UR AVSKEDET)**

**...DEN TYSKA KRIGSMAKTENS SOLDATER
HAR GJORT DEMOKRATIN I EUROPA MÖJLIG.
(INTERVJU MED HAIDER 1995)**

SPELAS KL 20 PÅ VERKSTAN 25–26, 30–31 OKTOBER OCH 1, 7–9 NOVEMBER

MALMÖdramatiska TEATER
VERKSTAN (ingång vid Musikteatern, vid parkeringsplatsen) www.malmo-dramatiska-teater.se 040-20 86 10

